

Голові спеціалізованої вченої ради
ДФ 20 051.149
Прикарпатського національного
університету імені Василя Стефаника
доктору політичних наук, професору
Дерев'янку Сергію Мироновичу
76018, вул. Шевченка, 57,
м. Івано-Франківськ

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора політичних наук, професора,
професора кафедри політології та державного управління
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича
Ротар Наталії Юріївни
на дисертаційну роботу Галіпчака Володимира Дмитровича
«Інституційні чинники інформаційно-безпекової політики України в умовах
воєнного стану», подану на здобуття ступеня доктора філософії
з галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» зі спеціальності
052 «Політологія»

Актуальність теми дослідження. Проблематика забезпечення національної безпеки в інформаційній сфері, особливо в умовах повномасштабної воєнної агресії росії проти України, є одним з ключових напрямів сучасних політологічних досліджень. Особливу значущість вона набуває в контексті трансформації форм і методів війни, коли інформаційний вплив дедалі частіше виступає як самостійний інструмент агресії. У цьому контексті обрана здобувачем тема дослідження видається глибоко вмотивованою, суспільно значущою та методологічно перспективною.

Актуальність теми дисертації В. Д. Галіпчака «Інституційні чинники інформаційно-безпекової політики України в умовах воєнного стану» обумовлюється сучасними умовами геополітичної турбулентності та потребами посилення науково-аналітичного забезпечення процесу ухвалення політичних рішень в умовах гібридної російсько-української війни. Одночасно,

повномасштабна збройна агресія російської федерації проти України актуалізувала потребу переосмислення ролі формальних та неформальних політичних інститутів у сфері забезпечення інформаційної безпеки національних держав. На цьому тлі виникає запит на опис і фіксацію окремих інформаційних загроз та системний аналіз того, яким чином на рівні інституційної взаємодії формується здатність держави протидіяти деструктивним інформаційним впливам. Інформаційна безпека держави є синергією її дій в технічній (кібернетичній) сферах та полі публічної політики, в якому функціонують інститути державної влади, медіа-комунікаційні суб'єкти, інститути громадянського суспільства та міжнародні організації, відтак дослідження інституційних чинників ефективної та результативної інформаційно-безпекової політики України в умовах правового режиму воєнного стану стійкості держави є принципово важливим для забезпечення стійкості Української держави. Актуальність теми зумовлена також необхідністю динамічного оновлення теоретико-методологічних засад аналізу безпеки національної держави в умовах посилення деструктивних інформаційних потоків та цифрових трансформацій.

Таким чином, з огляду на перебіг російсько-української війни в її (дез)інформаційному аспекті, тема дисертації В. Д. Галіпчака є науково і практично значущою та відповідає потребам вироблення інституційної матриці й практичних рекомендацій щодо принципів вироблення та реалізації інформаційно-безпекової політики України в умовах правового режиму воєнного стану.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Зміст і структура дисертаційного дослідження В. Д. Галіпчака має чітку і виразну внутрішню логіку, що відповідає сформульованим у вступі меті, завданням, об'єкту та предмету дослідження. Робота складається зі вступу, трьох основних розділів, що, у свою чергу, містять вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел, який охоплює 395 найменувань, та додатків, в яких наведені витяги з нормативно-правових актів,

аналітичні матеріали у формі таблиць та діаграм, що були використані автором для деталізованого вивчення предмету дослідження.

Зосереджуючись на визначенні теоретико-методологічних засад дослідження поняття *національна безпека*, В. Д. Галіпчак детально аналізує та систематизує досягнення сучасної політичної науки та безпекових студій (с. 38–46), характеризує категорійно-понятійний апарат дослідження, звертаючись до вивчення основних підходів до визначення поняття національна безпека (с. 48–57), співвідношення понять *національна безпека* та *інформаційна безпека* (с. 72–80) та дискурсивної природи, диференційованих в сучасних політологічних дослідженнях, видів інформаційної безпеки та їх дискурсивна природа (с. 82–90). Фокусування дослідницької уваги на уточненні змісту дефініцій *національна безпека*, *інформаційна безпека* та *гібридна війна*, дозволило В. Д. Галіпчаку вибудувати міцний концептуальний фундамент подальшого дослідження. Автор дослідження справедливо привертає увагу до трансформації змісту безпеки, що розгортається від класичних військових трактувань до новітніх форм деструкції, таких як цифрові операції, психологічна війна, наративна політика. Автор обґрунтовано стверджує, що умови геополітичної невизначеності та перманентної турбулентності потребують нових пояснювальних моделей національної та інформаційної безпеки. Відтак В. Д. Галіпчак пропонує власне рішення означеного завдання сучасної політичної науки: поєднуючи принципи інституційного аналізу, критичної безпекової теорії та дискурсивного підходу, автор пропонує власну універсальну дослідницьку модель, придатну для сфокусованого дослідження інституційних чинників інформаційної безпеки національної держави в умовах геополітичних ризиків та загроз. Здійснений аналіз та запропонована авторська модель визначили, на нашу думку, відповідну меті і завданням дослідження теоретичну рамку емпіричного наукового пошуку, що вказує на належне володіння автором понятійно-категоріальним апаратом сучасної політичної науки.

Вивчення інформаційного простору в контексті інституційного виміру державно-правового механізму безпеки В. Д. Галіпчак здійснює через предметний аналіз інформаційного простору України в контексті побутування інституційних чинників (с. 94–100), деталізацію характеристик системи забезпечення інформаційного простору та специфіки її функціонування в процесі реалізації безпекових стратегій (с. 104–114) та державно-правового механізму інформаційної безпеки в контексті актуалізованих національних інтересів в інформаційній царині (с. 119–130). Аналізуючи інституційну конфігурацію інформаційної безпеки в Україні, автор обґрунтовано окреслює політико-правове поле функціонування відповідних суб'єктів, зокрема органів виконавчої влади, парламентських структур, координаційних центрів, профільних державних служб. Такий авторський підхід уможливив не лише надати формальний перелік інституцій, а й виявити їхню функціональну специфіку, рівень взаємодії, означити нормативно-комунікативний потенціал та перспективи його динаміки. Окрему цінність становить запропонована класифікація інституційних акторів у сфері інформаційної політики, а також аналіз взаємозв'язку між інституційною структурою й цілями інформаційної безпеки.

Особливо цінним є те, що В. Д. Галіпчак не обмежується декларативним рівнем аналізу, а намагається реконструювати інституційне середовище, в якому приймаються політичні та управлінські рішення, пов'язані з інформаційною політикою в умовах правового режиму воєнного стану. Це надає дисертації прикладної спрямованості, адже саме через інституційні механізми відбувається трансляція політичних рішень у практику і в умовах надзвичайних ситуацій, інформаційних атак, воєнного часу.

Важливою частиною дисертації є та, що присвячена дослідженню інформаційної безпеки як складника державної політики України в умовах правового режиму воєнного стану. Послідовно здійснюючи диференціацію загроз інформаційній безпеці як елементу сучасних політичних стратегій (с. 140–152), характеризуючи інформаційну війну як складник гібридної війни в

умовах російської агресії в Україні (с. 156–175), аналізуючи інформаційну політику України в контексті євроінтеграції та безпеки інформаційного суспільства (с. 175–189), В. Д. Галіпчак зосередив дослідницьку увагу на прикладному аналізі інформаційної безпеки в умовах повномасштабної війни росії проти України. Автор комплексно підходить до оцінки сучасних викликів: описує типологію загроз, окреслює механізми державного реагування, аналізує специфіку інформаційної війни в контексті російської агресії. Цінним є також висвітлення практики стратегічних комунікацій, взаємодії державних і недержавних суб'єктів у сфері інформаційної політики, а також окремих аспектів євроінтеграційного виміру інформаційної безпеки. Завершальні положення цього розділу демонструють вдалу спробу автора сформулювати узагальнену модель інституційного реагування в умовах кризових інформаційних загроз.

Зміст дисертації викладено чітко, логічно й послідовно. Зміст розділів доповнюючи один одного, формує цілісну наукову конструкцію, у межах якої поєднано теоретичне осмислення й емпірична ілюстрація аналізованих процесів. Структура роботи відповідає академічним вимогам до досліджень такого типу, а її змістове наповнення засвідчує високий рівень обізнаності здобувача з методами сучасної політичної науки.

Достовірність та наукова новизна отриманих результатів.

Достовірність отриманих результатів дослідження забезпечена використанням В. Д. Галіпчаком належної сукупності методологічних підходів та методів дослідження сучасної політичної науки, відповідних предмету, меті та завданням дослідження. В роботі застосовано сукупність сучасних методів політичної науки, які забезпечують глибоке й системне осмислення предмета дослідження. Зокрема, автор послідовно використовує інституціональний, структурно-функціональний, порівняльний та дискурсивний підходи, що дозволяє охопити як нормативно-правовий, так і комунікативний виміри інформаційної безпеки.

Вивчення тексту кваліфікаційної наукової праці В. Д. Галіпчака засвідчує наявність у викладених в ній положеннях та висновках наукової новизни, що полягає у комплексному аналізі інституційного виміру формування та реалізації інформаційно-безпекової політики України в умовах воєнного стану. Автор поєднує теоретико-концептуальні підходи з емпіричними спостереженнями, що дозволяє сформулювати цілісне уявлення про функціонування цієї політики в особливий період суспільно-політичного розвитку:

- На с. 82–92 вперше обґрунтовано дискурсивну природу інформаційної безпеки, яка розглядається як результат не лише правового чи адміністративного регулювання, а як динамічна сфера політичного значення, у якій особливу роль відіграють смислові конструкції, інтерпретації, інформаційні наративи. Такий підхід дозволив поєднати теорії безпеки з концепціями політичної комунікації.
- У підрозділі 2.2 (с. 110–118) автор запропонував власну класифікацію інституційних суб'єктів інформаційної політики, розмежовуючи їх за ознаками функціонального призначення, рівня впливу та сфери відповідальності. У роботі зазначено, що таке розмежування дозволяє глибше зрозуміти механізми взаємодії держави з суспільством у сфері інформаційної безпеки.
- На с. 138–154 дисертант проаналізував особливості функціонування інформаційної політики в умовах воєнного стану, виокремлюючи низку ознак, які суттєво відрізняють її від політики у мирний період, зокрема, переорієнтація пріоритетів, активізація військово-інформаційної складової, зміщення акцентів у публічній комунікації.
- На с. 154–173 автор побудував логічну модель взаємодії основних інституцій: державних (КМУ, РНБО, Міноборони, СБУ) та недержавних (ЗМІ, експертні спільноти, волонтерські ініціативи), метою якої є забезпечення інформаційної безпеки. Автор продемонстрував, як через практику політичних рішень формується багаторівнева структура координації у сфері протидії інформаційним загрозам.

Відзначаємо, що наукова новизна дисертації проявляється не лише у постановці об'єкта дослідження (інституційних чинників у період воєнного стану), але й у розробці авторських підходів до його системного аналізу, з урахуванням сучасних політичних і безпекових реалій.

Повнота викладу основних положень дисертації в опублікованих працях. Основні положення, висновки та аналітичні результати дисертаційного дослідження відображено у наукових публікаціях здобувача в повному обсязі. Загалом за темою дисертації опубліковано 13 наукових праць, серед яких: 6 статей у наукових фахових виданнях України, включених до переліку МОН України категорії Б; 1 стаття, опублікована у журналі, індексованому в базі Web of Science; 1 стаття у наукових збірниках і періодичних виданнях інших установ; 5 тез доповідей на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях. Матеріали, що опубліковані у співавторстві, чітко ідентифіковані, а в тексті дисертації використані лише ті результати, які здобувач отримав особисто. Наукові результати пройшли фахову апробацію у вітчизняному та міжнародному науковому середовищі, що підтверджує їх актуальність, обґрунтованість та відповідність тематиці дослідження. Це свідчить про наукову самостійність здобувача та про ефективну реалізацію обраної методології, яка дозволила досягти поставленої мети та забезпечити цілісність дослідження.

Дотримання вимог академічної доброчесності. Аналіз змісту дисертаційної роботи, структури викладення матеріалу, посилань на використані джерела, а також опублікованих праць здобувача дає підстави стверджувати, що В. Д. Галіпчак дотримався вимог академічної доброчесності, визначених чинним законодавством України та нормативно-правовими актами у сфері вищої освіти і науки. Використовуючи ідеї, розробки, твердження, емпіричні дані та результати досліджень інших науковців, В. Д. Галіпчак здійснює посилання на відповідні джерела. У дисертації не виявлено фактів порушення авторського права, недоброчесного запозичення результатів інших дослідників чи некоректного використання джерел. Усі положення, цитати й

аналітичні позиції, запозичені з наукової літератури, коректно оформлено з посиланням на відповідні джерела. Виклад наукового матеріалу є самостійним, аргументованим і відповідає етичним стандартам наукової комунікації.

Теоретичне та практичне значення результатів і висновків дисертації, пропозиції щодо їх використання. Теоретичне значення основних положень, результатів та висновків дисертації В. Д. Галіпчака полягає в тому, що вони можуть бути використані як теоретико-методологічна база для подальших досліджень інституційних чинників інформаційно-безпекової політики України в кризових умовах. Практичне значення дисертаційної роботи полягає у можливості застосування її висновків і пропозицій у сфері політичного аналізу, державної політики, публічного управління та стратегічних комунікацій. Автор не лише розкриває теоретичні засади інформаційної безпеки, але й формулює конкретні підходи до вдосконалення інституційної взаємодії у кризових умовах. Зокрема, класифікація інституційних суб'єктів інформаційної політики, представлена на с. 110, може бути використана для аналітичного моделювання зон відповідальності в системі інформаційної безпеки. Аналітична схема взаємодії державних і недержавних акторів (с. 154) становить потенціал для практичного впровадження в процесах координації дій під час інформаційних загроз. Прикладну цінність має характеристика адаптації інституційної системи інформаційної безпеки до умов воєнного стану, яка може стати підґрунтям для оновлення нормативних документів, державних стратегій і планів інформаційної протидії зовнішній агресії щодо України. Результати дослідження можуть бути також використані в освітньому процесі під час викладання освітніх компонентів із політології, національної безпеки, інформаційної політики, а також у програмах підвищення кваліфікації державних службовців.

Зауваження та дискусійні положення щодо змісту дисертації. Дисертаційна робота В. Д. Галіпчака є завершеним науковим дослідженням, що поєднує теоретичну глибину, аналітичну послідовність та практичну значущість. Відзначаючи високий рівень концептуального осмислення

проблеми інституційних чинників інформаційно-безпекової політики України в кризових умовах та позитивно оцінюючи результати і висновки, здійсненого В. Д. Галіпчаком, наукового дослідження, вважаємо за необхідне висловити окремі зауваження та побажання:

По-перше, загалом, методологічна база дисертації сформульована коректно й відображає потребу комплексного підходу до аналізу інституційної сфери інформаційної безпеки. Автор обґрунтовано залучає такі підходи, як інституціональний, структурно-функціональний, порівняльний та дискурсивний, що дозволяє йому забезпечити міждисциплінарний характер дослідження. Водночас у вступній частині (с. 28) виклад методологічної основи поданий досить стисло. Було б доречно дещо розширити опис застосованих підходів, що дозволило б більш чітко увиразнити зв'язок між обраною методологією дослідження та отриманими аналітичними результатами.

По-друге, у підрозділі 2.1 (с. 93–95) автор переходить до аналізу інституційних аспектів інформаційного простору України, проте розділ починається з опису понять і характеристик, без короткого вступного абзацу, який би чітко позначив стратегію аналізу, вказав на його зв'язок із попереднім розділом або означив, чому саме ці інституційні елементи розглядаються першими. Внаслідок цього перехід від першого (теоретико-методологічного) розділу до прикладного рівня виглядає занадто ривким. Така побудова може ускладнити сприйняття загальної логіки дослідження зацікавленими у використанні практичних рекомендацій, суб'єктами політичного процесу. На нашу думку, було б більш раціонально доповнити початок підрозділу 2.1 коротким вступним абзацом, який би окреслив дослідницьку стратегію автора, деталізував аналітичний підхід і логіку переходу від теоретичних засад до інституційного аналізу.

По-третє, текст дисертації насичений термінологічними конструкціями та повторюваними формулюваннями, що з одного боку, вказує на високий рівень аналітичних компетенцій автора, з іншого, може ускладнювати сприйняття

основних авторських ідей. В одному абзаці можуть зустрічатися подібні за змістом словосполучення на кшталт *інституційна взаємодія, інституційний механізм, інституційна відповідальність* тощо, що створює враження певної перевантаженості. Можливо, варто розглянути можливість варіювання лексики або розведення понять за функціональним змістом у межах одного тематичного фрагменту, що зробило б текст більш легшим для сприйняття, не знижуючи при цьому наукової точності.

По-четверте, у підрозділах 2.2 (с. 103–117) та 3.3 (с. 177–185) бракує чітко виокремлених підсумкових блоків наприкінці розділів. Важливі, на нашу думку, узагальнення подані у середині основного тексту без окремого оформлення, що ускладнює сприйняття ключових висновків та результатів аналітичного опрацювання. Така подача візуально знижує структурованість роботи, попри її аналітичну змістовність. Вважаємо за потрібне, дотримуватися усталеної практики текстової фіксації результатів наукового дослідження, коли фінальні висновки до кожного підрозділу виділяють окремими абзацами.

Зазначені зауваження мають уточнювальний та рекомендаційний характер і жодним чином не знижують ґрунтовності проведеного дослідження. Робота залишає позитивне й цілісне враження, а виявлені недоліки не впливають на рівень її наукової значущості та практичної цінності.

Заключний висновок. Дисертація Галіпчака Володимира Дмитровича «Інституційні чинники інформаційно-безпекової політики України в умовах воєнного стану» є цілісним і самостійно виконаним науковим дослідженням, що вирізняється актуальністю, концептуальною новизною, належною методологічною базою та значним аналітичним доробком. У роботі всебічно розкрито вплив інституційних факторів на формування та реалізацію інформаційно-безпекової політики держави в умовах російсько-української війни, належно поєднано теоретичне обґрунтування із прикладним аналізом, сформульовано низку положень, що мають практичне значення для політичного менеджменту, політичного прогнозування та стратегічних комунікацій. Дисертація засвідчує належний рівень наукової підготовки автора, уміння

критично мислити, логічно вибудовувати аргументацію та узагальнювати результати дослідження. Зміст і висновки дисертації відображено в опублікованих наукових працях здобувача.

Кваліфікаційна наукова праця відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 р. (зі змінами, внесеними згідно з Постановами Кабінету Міністрів України № 341 від 21.03.2022 р., № 502 від 19.05.2023 р., № 507 від 03.03.2024 р.), «Вимогам до оформлення дисертації», затвердженими Наказом МОН України від 12.01.2017 р. № 40 (зі змінами, внесеними згідно з Наказом МОН України від 31.05.2019 р. № 759), тому її автор Галіпчак Володимир Дмитрович заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 052 Політологія

Офіційний опонент

доктор політичних наук, професор,
професор кафедри політології
та державного управління
Чернівецького національного університету
імені Юрія Федьковича

Наталія РОТАР